

STORTINGET

Innst. 180 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:100 S (2021–2022)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avlyse muntlige og skriftlige, sentralt gitte eksamener for ungdomsskoler og videregående skoler våren 2022.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Kunnskapsminister Tonje Brenna har uttalt seg om forslaget i brev av 23. februar 2002. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til regjeringens beslutning som ble bekjentgjort 11. februar 2022, hvor regjeringen avlyser alle vårens eksamener for elever i grunnskolen og i videregående opplæring. Regjeringen har fått faglige råd fra Utdanningsdirektoratet (Udir) i saken, som leverte sin utredning 31. januar 2022, hvor de vurderte ulike alternativer, men landet på å avlyse alle eksamener. I rapporten har Udir særlig lagt vekt på følgende tre hensyn: hensynet til likebehandling av elevene, hensynet til en rettferdig sluttvurdering og hensynet til elevenes motivasjon, trivsel og læring. I tillegg har Udir vurdert hva som er praktisk gjennomførbart.

I regjeringens høringsnotat kan en lese følgende:

«Utdanningsdirektoratet begrunner anbefalingene med at smitteverntiltak i skolene har gitt elevene ulikt grunnlag for gjennomføring av eksamen, noe som gjør det vanskelig å utvikle en rettferdig og likeverdig eksamen. Pandemien har også påvirket mange elevers motivasjon og tilknytning til skolen på en negativ måte. For noen elever vil eksamen skape ekstra stress og usikkerhet denne våren, noe som også kan påvirke læringen negativt. Avlysning av eksamen vil gi mer tid til opplæring for elevene og dermed også lærerne et bredere vurderingsgrunnlag for å sette standpunktkarakterer.»

Komiteen konstaterer at regjeringen med dette høringsnotatet varsler at de vil vedta intensjonen i representantforslaget om å avlyse skriftlige, sentralt gitte eksamener for ungdomsskoler og videregående skoler våren 2022. Komiteen viser videre til at privatisteksamener og enkelte eksamener på yrkesfag der det gjelder særlige krav, foreslås gjennomført slik som våren 2021.

Komiteen merker seg at søkere til høyere utdanning er urolige for at avlysning av skriftlig eksamen for årets avgangskull igjen vil påvirke konkurransesituasjonen mellom de kullene som har avlagt eksamen, og de kullene som kun har standpunkt karakterer på vitnemålet. Dette vil ha størst betydning for søkere som konkurrerer om førstegangskvoten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, deler bekymringer som har kommet knyttet til hva en avlysning av vårens eksamener vil ha av betydning for læringstrykket frem mot sommeren, og flertallet forventer at regjeringen følger situasjonen nøye.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets vurdering av representantforslaget og Utdanningsdirektoratets risikovurdering av årets eksamensgjennomføring. Disse medlemmer viser til regjeringens begrunnelse for forslaget om å avlyse de fleste av vårens ordinære eleveksamener i grunnskolen og i videregående skole. Unntakene er privatisteksamener og enkelte eksamener der elevene har særlig behov for å få avlagt eksamen, og statsråden skriver:

«Når regjeringen har foreslått å avlyse eksamen har vi gjort dette med bakgrunn i de faglige rådene som er innhentet fra Utdanningsdirektoratet, supplert med råd hentet inn fra KS, fylkeskommunene, statsforvaltere, Elevorganisasjonen og lærernes organisasjoner. I vurderingen har regjeringen vektlagt hensynet til likebehandling av elevene, hensynet til en rettferdig sluttvurdering og hensynet til elevenes motivasjon, trivsel og læring.»

Disse medlemmer mener eksamen er en viktig del av vurderingssystemet, men at vektige grunner taler for å avlyse årets eksamen som en konsekvens av covid-19-pandemien. Disse medlemmer støtter regjeringens vurdering og viser videre til at statsråden vil ta en endelig beslutning etter at forslaget til forskriftsendringer har vært på kort høring, innen utgangen av februar.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker at på grunn av pandemien risikerer nå mange elever å gå tre år uten at de har gjennomført en ordinær eksamen. Det har ikke vært en enkel avgjørelse å avlyse eksamen våren 2020 og 2021, særlig på grunn av uforutsigbarheten knyttet til hva smittesituasjonen ville være tre til fire måneder frem i tid. Disse medlemmer viser til at avlyste eksamener har konsekvenser både for de elevene som ikke får gjennomført eksamen, og for opptaket til høyere utdanning og konkurransesituasjonen mellom kull som har ulike karaktergrunnlag i sine vitnemål.

Disse medlemmer viser til at ved å avlyse eksamen mister også skolene et viktig hjelpemiddel som bidrar til å sikre elevene en totalt sett mest mulig rettferdig

karactersetting, og som er et viktig instrument for kvalitetssikring av vurderingspraksisen og karactersettingen til lærerne. Disse medlemmer fremhever at i de to pandemiårene uten eksamen har standpunkt karakterene blitt mye høyere. Uten ekstern vurdering er det vanskelig å vite om det gjenspeiler læring eller vurdering, og om forskjeller i vurdering har økt eller på andre måter endret seg og blitt mer eller mindre urettferdige.

Disse medlemmer viser til at erfaringene fra de to foregående årene har vist at det er vanskelig å utvikle et helt nytt system for opptak til høyere utdanning som tar høyde for den spesielle situasjonen vi står i, uten at dette igjen skaper følgekonskvenser over tid, eller for andre grupper, som også kan oppleves urimelig – særlig fordi vi ikke vet hvordan karaktersnittet vil se ut til sommeren.

Disse medlemmer er spesielt bekymret for konsekvensene en avlysning av eksamen kan ha for avgangselevene, og merker seg at flere aktører deler denne bekymringen. Disse medlemmer viser til at Lektorlaget skriver følgende i sin høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementets forslag:

«Selv om det er krevende, bør det ikke være umulig å finne løsninger som gjør at flest mulig elever får en ekstern vurdering av sin kompetanse gjennom å gjennomføre en eksamen.»

Videre merker disse medlemmer seg at Tekna heller ikke støtter forslaget om at eksamen avlyses, og at de frykter at læringstrykket på elever blir mindre når eksamen avlyses. De viser videre til at eksamen sørger for et mer rettferdig opptak til videre utdanning.

Disse medlemmer merker seg også at Utdanningsforbundet oppfordrer regjeringen til å se på om enkelte eksamener kan gjennomføres, og ber regjeringen undersøke om det er mulig å gjennomføre en skriftlig eksamen for avgangselevene på studieforberedende linjer eller lokalt gitte muntlige eksamener.

Disse medlemmer deler disse vurderingene og mener grunnlaget ikke tilsier at situasjonen i 2022 er lik det den har vært de to foregående årene, og at argumentasjonen og anbefalingen Utdanningsdirektoratet har lagt frem for regjeringen, ikke er tilstrekkelig for å avlyse vårens eksamener. Det er særlig vanskelig å forstå at det er tilrådelig å gå til det skrittet å avlyse alle eleveksamener, og disse medlemmer mener det er særdeles viktig at regjeringen søker å gjennomføre eksamen på ordinær måte så langt det er praktisk mulig. Dette er spesielt viktig for avgangselevene i 10. klasse og på Vg3. Når vi som samfunn på vei ut av pandemien skal ta tilbake hverdagen, bør skolehverdagen stå først i rekken. Disse medlemmer mener at eksamen og eksamensinstituttet er en viktig del av elevenes rettssikkerhet, læring og mulighet til å vise hva de har lært.

Disse medlemmer mener at dersom eksamen avlyses, er det særlig viktig å iverksette tiltak for å støtte opp rundt arbeidet med standpunktvurderingene, blant annet gjennom å se på hvordan man kan forsterke dette arbeidet, utvide fristen for å sette standpunkt-karakteren så sent som mulig og se på muligheter for en annen type ekstern vurdering for elever som ikke får eksamen. Det må videre gjøres en grundig jobb for å sikre at standpunkt-karakterene best mulig gjenspeiler den kompetansen elevene har, og det bør brukes mer tid på dette enn vanlig nettopp fordi standpunkt-karakterene vil telle mer på vitnemålet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre en ordinær eksamensgjennomføring så langt det er mulig.»

«Stortinget ber regjeringen i tilfelle de avlyser den sentralgitte skriftlige eksamen, om allikevel å prioritere gjennomføring av skriftlig eksamen for avgangselevne i 10. klasse og på Vg3 og legge til rette for gjennomføring av lokalt gitte eksamener og muntlig eksamen.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til regjeringens beslutning av 11. februar 2022 om å avlyse eksamen, og tilhørende høring med høringsfrist 20. februar 2022. Dette medlem ser med skepsis på at avlysningen begrunnes med andre forhold enn smittevern hensyn, og mener at skolemyndighetene må se på gode tiltak for å tette kunnskapsgap og andre skjevheter som pandemirestriksjonene kan ha påført elevenes undervisning og opplæring. Dette medlem viser til høringsuttalelse fra Norsk lektorlag, som er skeptiske til å avlyse eksamen av flere grunner. Blant annet mener de at dagens trekkordning ikke bør vektlegges som et argument for å avlyse eksamen. Utdanningsdirektoratet skriver blant annet at trekkordningen

«gjør det krevende å finne mellomløsninger som samtidig ivaretar hensynet til likebehandling og rettferdighet. Trekkordningen er ulik for ulike utdanningsprogram, og eksamensordningene varierer med fag».

Dette medlem er spesielt bekymret for om avgangselever er godt nok forberedt til videre utdanning på universitet og høyskoler. Eksamen er et godt læringsverktøy for videre studier, både med tanke på å være godt forberedt og for å sikre en rettferdig konkurransesituasjon for søkere som konkurrerer med førstegangsvitnemål. Samtidig har dette medlem forståelse for den ekstraordinære situasjonen som pandemirestriksjonene har plassert elevene og skolevesenet i. Nå som beslutningen om å avlyse eksamen fra regjeringens side etter alle solemerker er tatt, tar dette medlem beslutningen til etterretning.

Komiteens medlem fra Rødt viser til Utdanningsdirektoratets anbefaling om å avlyse alle vårens eksamener for elever i grunnskolen og i videregående opplæring, der de begrunner dette med at det i områder med høy smitte og strenge lokale tiltak har vært store konsekvenser for elevenes skolehverdag, mens opplæringen har vært tilnærmet normal i andre områder.

Dette medlem viser til at det er store variasjoner i opplæringen elevene har fått, noe som gir dem ulike forutsetninger for å skulle gjennomføre eksamen. Dette medlem er bekymret for at mange elever risikerer å måtte betale en dobbel pris dersom eksamen gjennomføres – først gjennom lite fysisk og skiftende undervisning og deretter gjennom å risikere dårligere resultater på eksamen på grunn av ulike forutsetninger.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avlyse muntlige og skriftlige, sentralt gitte eksamener for ungdomsskoler og videregående skoler våren 2022.»

Komiteens medlem fra Venstre peker på at de to foregående årenes eksamensavlysninger ble gjort på grunnlag av smitterisiko og sykefravær. I dag er de aller fleste fullvaksinerte og får mild sykdom ved smitte. Dette medlem mener det er bekymringsfullt om grunnen til avlysning av eksamen er at elevene ikke har lært nok, på grunn av pandemi og smitteverntiltak. Det må i så fall kompenseres for, raskt og kraftfullt, slik at elevene ikke går videre i utdanningsløpet med kunnskapshull og manglende motivasjon. Alternativet er at elevene tar med seg problemer pandemien har skapt, videre i livet.

Dette medlem viser til at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti kuttet i potten som skulle gå til elever med tapt læring, i budsjettavtalen før jul. Etter kuttet igangsatte regjeringen en ny, nasjonal nedstenging, hvor videregående skoler ble satt på rødt nivå i en måned. Dette medlem mener derfor at det er større behov for å hjelpe elever med tapt læring i 2022 enn det det så ut til ved gjenåpningen høsten 2021. Dette medlem viser til at Venstre i sitt alternative budsjett har foreslått 200 nye mill. kroner til slike tiltak, i tillegg til 300 mill. kroner til sommerskole i år.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre en ordinær eksamensgjennomføring så langt det er mulig.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i tilfelle de avlyser den sentralgitte skriftlige eksamen, om allikevel å prioritere gjennomføring av skriftlig eksamen for avgangselevne i 10. klasse og på Vg3 og legge til rette for gjennomføring av lokalt gitte eksamener og muntlig eksamen.

Forslag fra Rødt:*Forslag 3*

Stortinget ber regjeringen avlyse muntlige og skriftlige, sentralt gitte eksamener for ungdomsskoler og videregående skoler våren 2022.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:100 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Hege Bae Nyholt om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 1. mars 2022

Hege Bae Nyholt

leder

Margret Hagerup

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/868-

23. februar 2022

Representantforslag 8:100 S (2021-2022) om å avlyse sentralt gitte eksamener våren 2022

Storingsrepresentant Hege Bae Nyholt viser til en risikovurdering fra Utdanningsdirektoratet angående årets eksamensgjennomføring, og har fremmet forslag om å avlyse muntlige og skriftlige, sentralt gitte eksamener for ungdomsskoler og videregående skoler våren 2022.

Regjeringen har mottatt risikovurderingen, og har med bakgrunn i den foreslått å avlyse de fleste av vårens ordinære eleveksamener i grunnskolen og i videregående skole. Unntakene er privatisteksamener og enkelte eksamener der elevene har særlig behov for å få avlagt eksamen. Regjeringen foreslår også at de tidligere midlertidige reglene om dispensasjon fra vitnemålskravene ved avlyst eksamen på grunn av covid-19 og dokumentasjon av covid-19-relatert fravær på eksamen skal gjelde også skoleåret 2021–2022.

Når regjeringen har foreslått å avlyse eksamen har vi gjort dette med bakgrunn i de faglige rådene som er innhentet fra Utdanningsdirektoratet, supplert med råd hentet inn fra KS, fylkeskommunene, statsforvaltere, Elevorganisasjonen og lærernes organisasjoner. I vurderingen har regjeringen vektlagt hensynet til likebehandling av elevene, hensynet til en rettferdig sluttvurdering og hensynet til elevenes motivasjon, trivsel og læring.

Eksamen er en viktig del av vurderingssystemet og bidrar blant annet til at elevene får en mulighet til å bli vurdert av en ekstern sensor. Jeg mener derfor at det bør være gode grunner for å avlyse eksamen for alle elever. De særlige omstendighetene pandemien har skapt, gir grunn til å avlyse den ordinære eksamensgjennomføringen også dette skoleåret. Pandemien har ført til store forskjeller i elevenes skolehverdag ulike steder i landet. Det har i perioder vært rødt og gult nivå, der noen elever har hatt mye hjemmeskole. I tillegg har

skoleåret generelt vært preget av mye fravær, karantene og isolasjon både blant lærere og elever. Dette er det tredje skoleåret der opplæringen er preget av pandemien. Regjeringen legger til grunn at rammene for opplæringen har vært preget av så store forskjeller at en eventuell eksamensgjennomføring ikke ville blitt tilstrekkelig rettferdig og likeverdig overfor elevene. En tidlig beslutning om avlysning av eksamen kan legge til rette for at elevene kan få vist kompetansen sin på flere og varierte måter, slik at læreren får et best mulig grunnlag for å fastsette standpunktkarakter.

Siden avlysning og dispensasjon fra eksamen innebærer forskriftsendringer, er regjeringens forslag sendt på en kort høring som ble publisert 14.02, med frist 20.02. Etter høringen vil jeg ta en endelig beslutning innen utgangen av februar.

Med hilsen

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

